

ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΔΥΝΑΜΙΚΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἀνάλυσις καὶ διαπιστώσεις ἐκ τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς
τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας κατὰ τὸν Μάρτιον 1961

Ὑπὸ τοῦ κ. Σ. ΧΑΤΖΟΓΛΟΥ

B.A.S. εἰς τὴν Στατιστικὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλόριντα

«Στατιστικὰ δεδομένα τοιαύτης φύσεως, εἶναι ζωτικῆς σπουδαιότητος, διότι μετροῦν τὴν οἰκονομικὴν ὑγείαν καὶ εὐημερίαν τοῦ Κράτους. Ταῦτα χρησιμεύουν ὡς γνώμων διὰ τὴν ἄσκησιν κοινωνικῆς πολιτικῆς ὡς καὶ διὰ τὴν θέσπισιν μέτρων, πρὸς ἐνδυνάμωσιν τῆς οἰκονομίας, βελτίωσιν τοῦ προγράμματος καταπολεμήσεως τῆς ἀνεργίας καὶ παροχῆς βοήθειας πρὸς τοὺς ἀνέργους».

† ΤΖΩΝ ΚΕΝΝΕΤΥ

Πρόεδρος τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν

Τὸ μέγεθος τοῦ πληθυσμοῦ ἀπετέλεσεν ἓν ἐκ τῶν πρώτων βασικῶν προβλημάτων τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης διὰ τὰ πληθυσμιακὰ μεγέθη ἀνεζωπυρώθη, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς καταρτίσεως προγραμμάτων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ὁ πληθυσμός, ὡς ὁ προσδιοριστικὸς παράγων τοῦ μεγέθους τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ καὶ τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως, ἀσκεῖ σειρὰν ἐπιδράσεων ἐπὶ τοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ τῆς οἰκονομίας. Κατὰ συνέπειαν, ἡ ὑπαρξίς ἀναλυτικῶν δεδομένων σχετιζομένων μὲ τὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν καὶ δὴ πρὸς τὰ δύο συνιστώσα μεγέθη αὐτοῦ, ἀπασχόλησις — ἀνεργία, ἀποτελοῦν τὸν ἐνδεδειγμένον γνώμονα διὰ τὴν χάραξιν πολιτικῆς πρὸς θεμελίωσιν τῶν προγραμμάτων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ὑπαρξίς τῶν δεδομένων τούτων θεωρεῖται ἀπολύτως ἀναγκαία, διότι ἡ ἐκβιομηχάνισις ἐξαρτᾶται μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος διαθεσίμου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

Τὸ μέγεθος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὁ ὄγκος τῶν διαθεσίμων πόρων ἀποτελοῦν ὑπὸ καθεστῶς ἀπολύτου ἀλληλεξαρτήσεως, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ὀρθολογικῆς ἀξιοποιήσεως, ἐνὸς ἐκάστου τούτου. Οὕτως, ὅπου οἱ φυσικοὶ πόροι ἐμφανίζουσι δυσαναλογίαν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ πληθυσμιακὸν μέγεθος ἢ καὶ ἀντιθέτως, ἡ προώθησις τῆς ἐκβιομηχανίσεως καὶ ἄρα τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης διατελεῖ ὑπὸ συνθήκας μὴ προσφόρου ἀναπτύξεως. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὑπὸ ἀντικείμενον στόχου, δεόν νὰ διενεργηταί, διὰ τοῦ προσήκοντος χειρισμοῦ, ἐνδυνάμωσις τοῦ ἀδυνάτου μεγέθους. Οὕτω, χώραι μὲ πλουσίως διαθεσίμους φυσικοὺς πόρους καὶ βραδείαν πληθυσμιακὴν ἐξέλιξιν, ἀπαιτοῦν τόνωσιν τοῦ πληθυσμιακοῦ μεγέθους, πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν ὑπαρχόντων φυσικῶν πόρων. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ἀργεντινῆς, τῆς Αὐστραλίας, τῆς Ἑνώσεως Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Καναδά, ἀποτελοῦν παράδειγμα τῆς μνημονευθεῖσης περιπτώσεως. Ἀντιθέτως, χώραι μὲ ταχεῖαν πληθυσμιακὴν ἐξέλιξιν καὶ ἔλλειψιν φυσικῶν πόρων, ἔχουσι ἀνάγκην ἐνισχύσεως εἰς ὕλικά πόρων, πρὸς ἐπίτευξιν ἰσορροποῦ ἀναπτύξεως τῶν δύο μεγεθῶν.

Ἐκ τῶν οὕτω διαγραφέντων, προκύπτει ὅτι ἡ ἀνάλυσις καὶ διερεύνησις τῶν πληθυσμιακῶν δεδομένων, ἰδίᾳ τῶν τοιούτων τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, εἶναι ἀσπαράγτητα διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς πολιτικῆς εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Πρὸς τοῦτοις, διενεργεῖται, ἐν συνεχείᾳ, ἀνάλυσις καὶ διερεύνησις τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἐιδικώτερον τῶν τοιούτων τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐν Ἑλλάδι, βάσει τῶν δεδομένων τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ τῆς 19ης Μαρτίου 1961, ὡς ἀναγράφονται εἰς τὰς σχετικὰς ἐκδόσεις, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 1962.

Ἡ ἀπογραφή τῆς 19ης Μαρτίου 1961, ἠρίθμησεν 8.388,6 χιλ. ἄτομα. Ἐκ τούτων οἱ ἄρρενες ἦσαν 4.101,3 χιλ. ἄτομα καὶ αἱ θήλειαι 4.287,3 χιλιάδες. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀπογραφῆς τῆς 7ης Ἀπριλίου 1951 ἠριθμήθη εἰς 7.632,8 χιλ. ἄτομα. Ἐκ τούτων 3.721,6 χιλ. ἦσαν ἄρρενες καὶ 3.911,2 χιλ. θήλειαι. Ἐκ τῶν δεδομένων τῶν δύο ἀπογραφικῶν ἐτῶν προκύπτει, ὅτι ἐπραγματοποιήθη πληθυσμιακὴ αὔξησις τῆς τάξεως τῶν 775,1 χιλ. ἄτομα ἢ 9,9% ἐντὸς τῆς δεκαετίας ἢ 1% περίπου ἐτησίᾳ τοιαύτῃ. Ἡ αὔξησις αὕτη προήλθεν ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ κατὰ 379,6 χιλ. καὶ τοῦ θήλεος κατὰ 376,1 χιλιάδας.

Ἐκ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ, τῆς ἀπογραφῆς τοῦ ἔτους 1961, 3.641,3 χιλ. ἄτομα διαβιοῦν εἰς τὰς ἀστικὰς περιοχάς, ἥτοι ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ 43,4% καὶ 1090,0 χιλ. ἄτομα εἰς τὰς ἀγροτικὰς, ἥτοι ποσοστὸν 43,6% ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας. Τὰ ἀντίστοιχα δεδομένα διὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1951 ἦσαν: Ἀστικὸς πληθυσμὸς 2.807,9 χιλ. ἄτομα ἢ ποσοστὸν 36,8% ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὁ ἡμιαστικὸς 3.637,1 χιλ. ἄτομα ἢ ποσοστὸν 47,7% ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δεδομένων τῶν δύο ἀπογραφικῶν ἐτῶν καὶ προσαρμογῆς τῶν ὁρισμῶν τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951 πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς τοῦ 1961 προκύπτει ὅτι ἐπραγματοποιήθησαν αἱ κάτωθι μεταβολαὶ τοῦ πληθυσμοῦ ὡς πρὸς τὰς περιοχάς: Ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς ἠξήθη τὸ 1961 ἔναντι τοῦ 1951 κατὰ 29,7%. Ὁ ἡμιαστικὸς ἐμειώθη κατὰ 8,2% καὶ ὁ ἀγροτικὸς ἠξήθη κατὰ 0,6%. Ἐκ τούτου, ἐμφαίνεται ὅτι διενηργήθη εἰς εὐρύτερην κλίμακα κατὰ τὴν διαρρέυσασαν δεκαετίαν «ἀστικοποιήσις» τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας καὶ δὴ μὲν σημαντικὴν ἔξαρσιν τῆς «συγκεντρωτικότητος» τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν - Πειραιῶς.

Κατανομὴ ἡλικιῶν

Ἡ ἀπογραφή πληθυσμοῦ τῆς 19ης Μαρτίου 1961 περιέχει τὰ τελευταῖα ἐπίσημα στοιχεῖα, ἐπὶ τῆς κατανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ καθ' ὁμάδας ἡλικιῶν καὶ φύλον. Ἐκ τῆς ἀνακατατάξεως τῶν στοιχείων τούτων, βάσει τῆς ὀργανικῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ, προκύπτει τὸ πρῶτον ὁ παρατιθέμενος πίναξ (I), ὅστις ἀπεικονίζει τὴν ὀργανικὴν διάρθρωσιν τοῦ πληθυσμοῦ, καθ' ὁμάδας ἡλικιῶν καὶ φύλον κατὰ τὰ ἔτη 1961 καὶ 1951. Οἱ ἀριθμοὶ δίδονται εἰς χιλιάδας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν «μὴ δηλωσάντων ἡλικίαν» κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1951, ἐπεμερίσθη ἀναλογικῶς εἰς τὰς ὁμάδας τῶν ἡλικιῶν, ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς ἐκάστου φύλου.

Ἐκ τοῦ πίνακος (I) ἐμφαίνεται ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν «παραγωγικῶν ἡλικιῶν» 15—64 ἐτῶν, μεταξὺ τῶν δύο ἀπογραφικῶν ἐτῶν, ἠξήθη κατὰ 543,5 χιλιάδας ἢ 11% περίπου ἐντὸς τῆς δεκαετίας ἢ 1,1% ἐτησίως. Ἡ αὔξησις τῶν «παραγωγικῶν ἡλικιῶν» ὑπῆρξεν ἄνωτέρα ἐκείνης τῆς αὐξήσεως τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ, ἥτις ἀνήρχετο εἰς 9,9% ἢ 1% περίπου ἐτησίως. Εἰδικώτερον, ὁ πληθυσμὸς τῶν «νέων παραγωγικῶν ἡλικιῶν» 15—39 ἐτῶν ἠξήθη κατὰ 169,6 χιλιάδας ἄτομα ἢ 5,4% ἐντὸς τῆς δεκαετίας ἢ 0,54% ἐτησίως, καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν γηραιῶν παραγωγικῶν ἡλικιῶν» 40—64 ἐτῶν ἠξήθη κατὰ 374 χιλιάδας ἢ 21% περίπου ἐντὸς δεκαετίας ἢ 2,1 ἐτησίως.

Πίναξ Ι

Κατανομή πληθυσμοῦ καθ' ομάδας ηλικιών και φύλον κατά τὰ ἀπογραφικά ἔτη 1961 και 1951. Ποσοστά τοῖς ἑκατόν ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ και φύλου. Οἱ ἀριθμοὶ δίδονται εἰς χιλιάδας.

Ἡλικία — Φῶλα	19.3.1961	7.4.1951	Ποσοστά τοῖς ἑκατόν	
			1961	1951
Ἀμφότερα τὰ φύλα, ὅλαι αἱ ἡλικία	8.388,6	7.632,8	100,0	100,0
0—14 ἐτῶν	2.236,4	2.199,6	26,7	28,8
15—64 »	5.463,1	4.919,6	65,1	64,5
15—39 »	3.293,5	3.123,9	39,3	40,9
40—64 »	2.169,6	1.795,6	25,9	23,5
65 ἐτῶν και ἄνω	689,1	513,6	8,2	6,7
Ἀρρενες ὅλαι αἱ ἡλικία	4.101,2	3.721,6	100,0	100,0
0 14 ἐτῶν	1.146,9	1.127,8	28,0	30,3
15—64 »	2.654,6	2.367,3	64,7	63,6
15—39 »	1.609,8	1.516,2	39,3	40,7
40—64 »	1.044,8	849,2	25,5	22,8
65 ἐτῶν και ἄνω	299,7	226,5	7,3	6,1
Θήλειες ὅλαι αἱ ἡλικία	4.287,3	3.911,2	100,0	100,0
0—14 ἐτῶν	1.089,5	1.070,6	25,4	27,4
15—64 »	2.808,4	2.554,3	63,5	65,3
15—39 »	1.683,6	1.612,5	39,3	41,2
40—64 »	1.124,8	941,8	26,2	24,1
65 ἐτῶν και ἄνω	389,4	286,3	9,1	7,3

Ὁ πληθυσμὸς τῶν «ἐξηρημένων ηλικιών» 0—14 ἐτῶν και 65 ἐτῶν και ἄνω, ἐσημείωσεν ἀξίησιν τὸ 1961 ἔναντι τοῦ 1951. Οὕτως, ὁ πληθυσμὸς τῶν 0—14 ἐτῶν ἠδὲ καὶ κατὰ 36,8 χιλιάδας και ὁ τῶν 65 και ἄνω ἐτῶν κατὰ 175,5 τοιαύτας, ἦτοι ἐπραγματοποιήθη συνολικὴ ἀξίησις τῶν «ἐξηρημένων ηλικιών» κατὰ 212,3 χιλιάδας ἔναντι τοῦ 1951. Παρὰ τὴν σημειωθεῖσαν ἀξίησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν «ἐξηρημένων ηλικιών», κατὰ τὴν διαρρεῦσασαν δεκαετίαν, λόγω οὐσιωδῶς ὑπερτέρας ἀξίησεως τῶν «παραγωγικῶν ηλικιών» («αἱ παραγωγικαὶ ηλικία» ὑπερέτησαν τῶν «ἐξηρημένων ηλικιών» κατὰ 331,2 χιλιάδας) ὁ «συντελεστής ἐξαρτήσεως» ἐμφανίζεται μειωμένος τὴν 19ην Μαρτίου 1961 ἐν σχέσει πρὸς τὴν 7ην Ἀπριλίου 1951. Οὕτως, ἔναντι 551 ἐξηρημένων ἀτόμων τὸ 1951 κατὰ πληθυσμιακὴν χιλιάδα «παραγωγικῶν ηλικιών» ἡ αὐτὴ σχέσις μετεβλήθη τὸ 1961 εἰς 535 ἐξηρημένα άτομα κατὰ χιλιάδα «παραγωγικῶν ηλικιών». Ἐκ τῶν μεταβολῶν τοῦ πίνακος (I) προκύπτουν ἀξιόλογοι διαπιστώσεις, ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῶν δημογραφικῶν χαρακτηριστικῶν: α) Ἀξίησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 65 και ἄνω ἐτῶν, ἥτις ἐμφαίνει ἐπιμήκυνσιν τοῦ «μέσου ὄρου ζωῆς». Αὕτη εἶναι ἀνωτέρα εἰς τὸν θῆλυ πληθυσμὸν ἢ τὸν ἄρρενα. Ἡ ἐπιμήκυνσις αὕτη σημαίνει βελτίωσιν τοῦ τομέως οὗτος ἀποτελεῖ ἕναν ἐκ τῶν παραγόντων, οἱ ὅποιοι συνθέτουν τὸν δείκτην πρὸς καθορισμὸν τῆς στάθμης τοῦ ἐπιπέδου διαβιώσεως. β) Μείωσις τοῦ «συντελεστοῦ ἐξαρτήσεως» (σχέσις μεταξὺ «παραγωγικῶν ηλικιών» και «ἐξηρημένων ηλικιών»). Αὕτη εἶναι ἰδιαίτερος οικονομικῆς σημασίας, διότι προσδιορίζει ὅτι μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἀτόμων τῶν «παραγωγικῶν ηλικιών» συνεισφέρει διὰ τὴν συντήρησιν μικροτέρου ἀρι-

θμοῦ ἀτόμων τῶν «ἐξηρητημένων ἡλικιῶν» τὸ 1961 ἢ τὸ 1951 καὶ γ) Μείωσις τοῦ ρυθμοῦ ἀνόδου τῆς ὁμάδος ἡλικιῶν 0—14 τὸ 1961 ἔναντι τοῦ 1951. Τὰ σχετικὰ ποσοστὰ τῆς ἐν λόγῳ ὁμάδος ἡλικιῶν ἀνῆρχοντο εἰς 26,7 % τὸ 1961 ἔναντι 28,8 % τὸ 1951. Ἡ παρατηρηθεῖσα μείωσις τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῆς ἐν λόγῳ κατηγορίας ἡλικιῶν, εἶναι μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ ἀποτέλεσμα τῆς πραγματοποιηθείσης «ἀστικοποιήσεως» τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς κατὰ συνέπειαν ἀποκτηθείσης «ἀστικῆς νοοτροπίας», καθ' ἣν «οἱ ἀστοὶ νυμφεύονται εἰς μεγαλύτεραν ἡλικίαν ἢ οἱ ἀγρόται καὶ ἀποκοτῶν περιωρισμένον ἀριθμὸν τέκνων».

Μέγεθος καὶ αὐξήσις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ

Ἡ ἀπογραφή πληθυσμοῦ τῆς 1933)1961 παρέσχε τὰ τελευταῖα ἐπίσημα δεδομένα ἐπὶ τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ (1) καὶ τῆς ἀπασχολήσεως τῆς Χώρας. (Ἀπογραφή πληθυσμοῦ -κατοικιῶν, δειγματοληπτικὴ ἐπεξεργασία, τεύχος III, Ἀπασχολήσεις, ἔκδοσις ΕΣΥΕ, Ἀθῆναι 1962). Ὁ οἰκονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς τὴν 19ην Μαρτίου 1961 ἀνῆρχετο εἰς 3663 χιλ. ἄτομα. Οὗτος ἀπετέλει τὸ 67 % τοῦ συνόλου τῶν παραγωγικῶν ἡλικιῶν καὶ τὸ 44 % τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας.

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἐν κειμένῳ ἡ μελέτη τῆς ἐξελίξεως τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τοῦ 1961 πρὸς τὰ ἀντίστοιχα δεδομένα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951. Τὰ δεδομένα ταῦτα δὲν εἶναι μεταξύ των εὐθέως συγκρίσιμα καὶ τοῦτο λόγῳ διαφορᾶς τῶν ὁρισμῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς διαδικασίας ἀποτυπώσεως τοῦ στατιστικοῦ πληθυσμοῦ. Εἰδικώτερον, κατὰ τὸ ἔτος 1961, ἡ ἐρώτησις περὶ ἐπαγγέλματος ἢ ἀπασχολήσεως ἀφεώρα κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἑβδομάδα ἣτις προηγεῖτο ἀμέσως τῆς ἀπογραφῆς, ἦτοι τὸ διάστημα ἀπὸ 1—8 Ἀπριλίου 1951. Ἐθεωρήθη δὲ «ὡς ἐνεργὸς πᾶς τις ἀσχοληθεὶς κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην, εἰς οἰανδήποτε ἐργασίαν ἔναντι ἀμοιβῆς ἢ κέρδους ὡς καὶ πᾶς ζητῶν ἀπασχολήσιν ἐπ' ἀμοιβῆν, ὡς καὶ πᾶν μέλος τῆς οἰκογενείας βοηθῆσαν τὸν ἀρχηγὸν ἢ ἕτερον μέλος αὐτῆς εἰς ἐργασίαν ἐπὶ μίαν τουλάχιστον ὥραν ἡμερησίως, κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην». Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1961 ἔθεωρήθησαν ὡς οἰκονομικῶς ἐνεργοὶ : α) ὅλα τὰ ἄτομα τὰ ὁποῖα εἶχον ἐργασθῆ ἐπ' ἀμοιβῆν τουλάχιστον δέκα ὥρας κατὰ τὴν προηγουμένην τῆς ἀπογραφῆς ἑβδομάδα 12—18 Μαρτίου 1961, β) ὅλα τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐργασθῆ ἐπ' ἀμοιβῆν ὀλιγώτερον τῶν δέκα ὥρων ἢ δὲν εἶχον καθόλου ἐργασθῆ καὶ ἄτινα ἐδήλωσαν ὅτι ἐργάζονται συνήθως καὶ γ) ὅλα τὰ ἄτομα τὰ ὁποῖα εἶχον ἐργασθῆ ὀλιγώτερον τῶν δέκα ὥρων ἢ δὲν εἶχον ἐργασθῆ καθόλου κατὰ τὴν προηγουμένην τῆς ἀπογραφῆς ἑβδομάδα καὶ τὰ ὁποῖα ἐδήλωσαν ὅτι ἐζήτουν ἐργασίαν. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ὁρισμῶν ἐμφαίνεται ὅτι οἱ ὁρισμοὶ τοῦ ἔτους 1961 ὑπῆρξαν εὐρύτεροι τῶν ἀντιστοιχῶν ὁρισμῶν τοῦ ἔτους 1951. Ἐκτὸς τούτου, ἡ τελευταία διατύπωσις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἔτους 1951 (ἐργασία ἐπὶ 1 τουλάχιστον ὥραν ἡμερησίως κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἀπογραφῆς ἑβδομάδα) ἐπέδρασεν, ἀναμφισβητήτως, ἕμπε τῶν γυναικῶν, ἰδίᾳ τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν), αἵτινες συνήθως βοηθοῦν κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἀγροτικοῦ ἐπαγγέλματος.

Οὕτω, μεταξύ τῶν δύο ἀπογραφῶν, ἐντοπίζεται κατ' ἀρχὴν διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν προσμέτρησιν, ἐπὶ ἔλαττον τοῦ θήλεος ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν γεωργίαν τὸ ἔτος 1951. Τοῦτο καθίσταται ἐμφανές ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀπογραφικῶν δεδομένων τοῦ ἐν λόγῳ μεγέθους πρὸς τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1928. Οὕτως, ἔναντι 468 χιλιάδων ἐνεργῶν θήλεων εἰς τὴν γεωργίαν κατὰ τὸ ἔτος 1928, ὁ αὐτὸς πληθυσμὸς εἰς τὸν αὐτὸν τομέα τῆς οἰκονομίας κατὰ τὸ ἔτος 1951 ἠριθμήθη εἰς 215 χιλιάδας. Ἡ προκύπτουσα μείωσις, ὡς εἶναι εὐλόγον, οὐδόλως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν πραγματικότητα καὶ τοῦτο διότι, ὁ μὲν πληθυσμὸς ἠξήθη κατὰ 1.428 χιλ. ἄτομα ἐκ τῶν

1) Ὁ ὁρισμὸς οὗτος συμπίπτει πρὸς ἐκεῖνον τοῦ «ἐργατικοῦ δυναμικοῦ».

οποίων ή αύξησις τών θηλέων ήτο κατά τι ύπερτέρα τοῦ ήμίσεος τοῦ προμνησθέντος ἀριθμοῦ, ἔτι δὲ πλέον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐνεργῶν θηλέων ηὔξηθη εἰς τοὺς «μὴ γεωργικοὺς κλάδους» καὶ τέλος, ὅπερ καὶ σημαντικώτερον, ή μορφή τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως δὲν μετεβλήθη κατὰ τρόπον ριζικόν, ἀπὸ πλευρᾶς μέσων παραγωγῆς (ἐκβιομηχανισμὸς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως), γεγονὸς ὅπερ ἤθελε δικαιολογήσει τὴν μερικὴν μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνεργῶν θηλέων εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα. Ἀντιθέτως, ή δημιουργία ἐκμεταλλεύσεων, εἰς αὐξοῦντα βαθμὸν, ἰδίᾳ τῆς καπνοκαλλιεργείας, δικαιολογεῖ περαιτέρω αὐξοῦσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνεργῶν θηλέων εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα καὶ δὴ, κατὰ συντηρητικὸν ὑπολογισμὸν, τῆς αὐτῆς τάξεως, οἷα ἔλαβε χώραν καὶ εἰς τοὺς «μὴ γεωργικοὺς κλάδους». Μὲ βάσιν, κατὰ συνέπειαν, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνεργῶν θηλέων τοῦ ἔτους 1928 καὶ τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπόθεσιν, ὁ ἀριθμὸς κατ' ἐκτίμησιν τῶν ἐνεργῶν θηλέων τὸ ἔτος 1951 ἔδει νὰ εἶναι 550 χιλιάδες περίπου, ἔναντι τῶν ἀριθμηθέντων 215 χιλιάδων.

Πρὸς πληρεστέραν εὐθυγράμμισιν τῶν δεδομένων τῶν δύο ἀπογραφικῶν ἐτῶν καὶ προσαρμογῆς τῶν τοῦ 1951, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ 1961 δέον, ὅπως ἀφαιρεθῆ, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀρρένων τοῦ ἔτους 1951, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπηρετούντων τὴν θητεῖαν τῶν καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1961 οὗτοι «δὲν ἐταξινομήθησαν ὡς οἰκονομικῶς ἐνεργοὶ ἢ μὴ ἐνεργοί».

Ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω, ή κατάταξις τοῦ θηλεος πληθυσμοῦ εἰς τὴν γεωργίαν, ὡς ἐνεργοῦ ἢ μὴ ἐπηρεάζεται καὶ ἐκ τῆς περιόδου τοῦ ἔτους, καθ' ἣν διενεργεῖται ή συλλογὴ τῶν δεδομένων. Ἐὰν ή περίοδος συμπίπτῃ μὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, καθ' ἣν αἱ ἀγροτικαὶ ἐργασίαι εἶναι ηὔξημεναι, ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῶν θηλέων — ὡς καὶ ἐτέρων μελῶν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας — ἐμφανίζεται ηὔξημενός καί, εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν, μειωμένους. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ συστηματικὰ λάθη τῶν πληροφοροδοτῶν, κατὰ τὴν συνέντευξιν. Πρὸς ἀπόκτησιν κατὰ συνέπειαν τῆς πλήρους ἐκόνος τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀνωτέρω κατηγοριῶν, ἀπαιτεῖται ή τακτικὴ διεξαγωγὴ ἐρευνῶν ἐπὶ τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, πρὸς συγκέντρωσιν πληροφοριῶν ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Παρὰ ταῦτα, κατόπιν τῶν διενεργηθεισῶν τακτοποιήσεων εἰς τὰ μεγέθη τῶν οἰκονομικῶς ἐνεργῶν ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ τῶν ὑπολογισθεισῶν ἐκτιμήσεων, διὰ τὰ μεγέθη αὐτά, διὰ τὸ ἔτος 1951, δύνανται νὰ διενεργηθοῦν συγκρίσεις ἐπὶ τῶν μεταβολῶν, αἵτινες ἐπραγματοποιήθησαν εἰς τὸ ἐργατικὸν δυναμικόν, κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἀπογραφικὰ ἔτη. Πρὸς τοῦτους, κατηγορήσθῃ ὁ ἐν συνεχείᾳ παρατεθειμένος πίναξ (II), ὅστις δίδει τὸν πληθυσμὸν τῶν «παραγωγικῶν ἡλικιῶν» καὶ τῶν οἰκονομικῶς ἐνεργῶν τοιοῦτων, συνολικῶς καὶ κατὰ φύλον κατὰ τὰ προαναφερθέντα ἀπογραφικὰ ἔτη. Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ, ἀναφέρονται εἰς τὰς διενεργηθείσας ἐκτιμήσεις τοῦ ἔτους 1951. Βάσει τῶν τελευταίων τούτων δεδομένων, ἐπιχειρεῖται καὶ ή σύγκρισις τῶν μεγεθῶν τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1951.

Ἐκ τοῦ πίνακος (II) ἐμφαίνεται ὅτι ὁ ἐκτιμηθεὶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς διὰ τὸ ἔτος 1951 ἀπετέλει τὸ 64% τῶν παραγωγικῶν ἡλικιῶν καὶ τὸ 41% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας. Τὰ ἀντιστοιχῶς ὑπολογισθέντα, ἐκ τῶν ἀριθμηθέντων μεγεθῶν τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951, ποσοστὰ ἀνῆρχοντο εἰς 58% καὶ 37%. Τὰ ποσοστὰ διὰ τὰ αὐτὰ μεγέθη τοῦ ἔτους 1928 ἦσαν 62% καὶ 42% ἀντιστοιχῶς. Τέλος, ή ἀπογραφὴ τοῦ ἔτους 1961 ἔδωσεν ποσοστὰ 67% καὶ 44%. Ἐκ τῶν δεδομένων τούτων προκύπτει τὸ ὅτι τὰ ἐκτιμηθέντα μεγέθη τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὸ ἔτος 1951 ἀνταποκρίνονται περισσότερο πρὸς τὴν πραγματικότητα παρὰ τὰ ἀριθμηθέντα, ἐκ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ ἔτους αὐτοῦ μεγέθη καὶ συμφωνοῦν τόσο πρὸς τὰ δεδομένα τῶν προηγουμένων ἀπογραφῶν, ὅσον καὶ πρὸς ἐκεῖνα τοῦ ἔτους 1961.

Ὁ οἰκονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς τῆς Χώρας, ηὔξηθη μεταξύ τοῦ ἔτους 1961 (19 Μαρτίου) καὶ τῆς τοῦ 1951 (Ἀπριλίου 7) κατὰ 12% ἢ 1,2% ἐτησίως. Ἡ ἀντίστοιχος αὐξοῦσις μεταξύ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1951 (Ἀπριλίου 7) καὶ ἐκείνης τοῦ ἔτους 1928

Πίναξ ΙΙ

Οικονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς καὶ παραγωγικῶν ἡλικιῶν, ἐν συνόλῳ καὶ φύλον, κατὰ τὰ ἀπογραφικὰ ἔτη 1961 καὶ 1951
(* Ἐντὸς παρενθέσεως δίδονται αἱ ἐκτιμήσεις τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ 1951)

Ἀπογραφικὰ ἔτη—Φύλα	Πληθυσμὸς παραγωγικῶν ἡλικιῶν 15—64 ἐτῶν	Οικονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς *	Σχέσις στήλης 2 πρὸς στήλην 1
	1	2	3
* Ἀμφότερα τὰ φύλα :			
Ἀπογραφή 1961 (Μαρτίου 19)	5.436	3.663	67
» 1951 (* Ἀπριλίου 7)	4.920	2.840	58
Ἐκτίμησις ἀπογραφῆς 1951	—	(3 105)	63
Μεταβολὴ τοῖς ἑκατὸν 1961 : 1951	11	12	
* Ἄρρενες :			
Ἀπογραφή 1961 (Μαρτίου 19)	2.655	2.458	93
» 1951 (* Ἀπριλίου 7)	2.367	2.429	98
Ἐκτίμησις ἀπογραφῆς 1951	—	(2.259)	95
Μεταβολὴ τοῖς ἑκατὸν 1961 : 1951	11	11	
Θήλειαι :			
Ἀπογραφή 1961 (Μαρτίου 19)	2.808	1.205	43
» 1951 (* Ἀπριλίου 7)	2.554	511	20
Ἐκτίμησις ἀπογραφῆς 1951	—	(846)	33
Μεταβολὴ τοῖς ἑκατὸν 1961 : 1951	11	14	

(Μαῖου 16) ἀνῆρχετο εἰς 17 % ἢ 0,74 % ἐτησίως. Τὸ χαμηλὸν ποσοστὸν αὐξήσεως τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας κατὰ τὴν περίοδον 1928—1951 εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένον καὶ τοῦτο, διότι περιέχει μακρὰν περίοδον, ὑπὲρ τὴν δεκαετίαν, πλήρους ἀποδιοργανώσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς Χώρας. (Οἰκονομικὴ κρίσις 1928 - 1932—Κατοχὴ—Συμμοριτοπόλεμος).

Ὁ πληθυσμὸς τῶν «παραγωγικῶν ἡλικιῶν» κατὰ τὰ ἀπογραφικὰ ἔτη 1961 καὶ 1951 ἠδῆ κατὰ 11,0 % ἢ 1,1 % ἐτησίως. Ἐκ τοῦτου προκύπτει ὅτι ὁ οἰκονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς τῆς Χώρας ἠδῆ κατὰ 1,2 % ἐτησίως — με ταχύτερον ρυθμὸν ἢ ἐκείνου τῶν «παραγωγικῶν ἡλικιῶν». Εἰδικώτερον, ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἄρρενος οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἠδῆ κατὰ 11 % ἢ 1,1 ἐτησίως, ἐνῶ ὁ αὐτὸς πληθυσμὸς τῶν θηλέων ἠδῆ κατὰ 14 % ἢ 1,4 % ἐτησίως. Ἡ ἀντίστοιχος αὐξήσις τῶν παραγωγικῶν ἡλικιῶν ἀνῆρχετο εἰς 11 % διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ διὰ τὰς θήλειαι. Ἡ σχέσις τοῦ ἄρρενος οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν «παραγωγικῶν ἡλικιῶν» τοῦ αὐτοῦ γένους, ἀνῆρχετο τὸ 1961 εἰς 93 %, τοῦ δὲ θήλεος εἰς 43 %. Ἡ αὐτὴ σχέσις διὰ τὸ ἔτος 1951 ἀνῆρχετο εἰς 95 % καὶ 33 % ἀντίστοιχος.

Ἡ εἰς ἀπολύτους ἀριθμοὺς αὐξήσις τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, μεταξὺ τῶν δύο τελευταίων ἀπογραφικῶν ἐτῶν, ἀνῆλθεν εἰς 558 χιλιάδας ἀτόμα. Αὕτη ἐκαλύφθη ἐκ μὲν τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ διὰ 119 χιλιάδων ἀτόμων καὶ τοῦ θήλεος διὰ 359 χιλιάδων τοιούτων. Διαπιστοῦται οὕτως, ὅτι ἡ εἰσορὴ τοῦ θήλεος πληθυσμοῦ εἰς τὸν οἰκονομικῶς ἐνεργὸν πληθυσμὸν τῆς Χώρας, κατὰ τὴν διαρρεῦσασαν

(* Ἐἰς τὸν οἰκονομικῶς ἐνεργὸν πληθυσμὸν, περιλαμβάνονται καὶ ἡλικίαι κάτω τῶν 15 καὶ ἄνω τῶν 65 ἐτῶν.

δεκαετία, υπήρξεν άνωτέρα εκείνης του άρρενος ένεργου πληθυσμού, κατά 160 χιλιάδας άτομα ή 55 % περίπου.

Άξιοσημείωτος είναι, έν προκειμένω, ή σύγκρισις τής αύξήσεως του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού τής Χώρας προς εκείνην ήτις έπραγματοποιήθη εις έτέρας χώρας. Ούτω, συμφώνως προς τά δεδομένα του Διεθνούς Γραφείου Έργασίας (Year-book of Labour Statistics 1961) ό οικονομικώς ένεργός πληθυσμός μεταξύ των έτών 1960 και 1951 ηύξήθη εις Η.Π.Α. 12 %, Καναδά 23 %, Γαλλία (-2 %), Δυτική Γερμανία 18 %, Ήνωμένον Βασίλειον 5 %, Ίταλία 4 %, Σουηδία 12 % και ΕΛΛΑΣ 12 %. Έκ τούτου προκύπτει ότι τό ποσοστόν αύξήσεως του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού τής Χώρας εύρίσκεται εις την τάξιν των χωρών, αΐτινες έμφανίζουν άνοδον.

Ένδιαφέρουσα είναι ώσαύτως ή σύγκρισις του ποσοστού συμμετοχής του θήλεος οικονομικώς ένεργου πληθυσμού επί του συνολικού ένεργου πληθυσμού τής Χώρας. Έν Ελλάδι, τό ποσοστόν τούτο άνήρχετο τό έτος 1961 εις 33 %, εις τόν Καναδά 26 %, τήν Γαλλίαν 33 %, τήν Δυτικήν Γερμανίαν 37 %, τό Ήνωμένον Βασίλειον 33 %, τήν Ίταλίαν 27 %, τήν Ίαπωνίαν 40 % και τήν Σουηδίαν 31 % τό 1960.

Ό οικονομικώς ένεργός πληθυσμός τής Χώρας, έταξινομήθη, βάσει των δεδομένων τής άπογραφής του έτους 1961, κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Η ταξινόμησις έγένητο βάσει τής Διεθνούς Τυποποιημένης Ταξινομήσεως των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας. Η ταξινόμησις έπετεύχθη, βάσει πληροφοριών των άπογραφικών δελτίων. Η αύτη ταξινόμησις έγένητο και κατά τήν άπογραφήν πληθυσμού του έτους 1951. Λαμβανομένου ήδη ύπ' όψιν, ότι δια τόν έκτιμηθέντα οικονομικώς ένεργόν πληθυσμόν, δια τό έτος 1951 έγέγοντο αι σχετικαι τακτοποιήσεις προς έναρμόνισιν κατά τό δυνατόν των άντιστοιχών μεγεθών του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού προς τά του 1961, έπιτρέπεται ή διενέργεια συγκρίσεων μεταξύ των μεγεθών των δύο άπογραφικών έτών, έξ ών παρέχονται ένδειξεις άρκούντως ίκανοποιητικαι, και τούτο διότι, αι τυχόν ύφιστάμεναι άποκλίσεις, τής έκτιμηθείσης κατανομής, προς τήν πραγματικήν τοιαύτην του έτους 1951, δέν δύνανται νά θεωρηθοϋν σημαντικαι και δη άπό πλευράς συγκρίσεως των ποσοστών τής κατανομής, ένός έκάστου των κλάδων των άνηκόντων εις τόν μη γεωργικόν τομέα. Προς μελέτην τής κατανομής του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού, κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, κατηρτίσθησαν οι παρατιθέμενοι πίνακες (III) και (IV), οΐτινες δίδουν, ό μόν πρώτος, εις άπολύτους άριθμούς, τήν κατανομήν του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού τής Χώρας, κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, έν συνόλω και φύλον, κατά τά άπογραφικά έτη 1961 και 1951. Ό δεύτερος, έκφράζει τήν έκατοστιαίαν συμμετοχήν του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού κατά τήν αύτην διάταξιν.

Έκ των παρατιθεμένων πινάκων (III) και (IV) έμφανίζεται ότι ή ύφή τής οικονομίας τής Χώρας δέν μετεβλήθη, ούσιωδώς, κατά τήν διαρρεύσαν δεκαετία. Ό γεωργικός χαρακτήρ τής οικονομίας έξακολουθεϊ ύφιστάμενος. Η άπασχόλησις εις τόν γεωργικόν τομέα έν γένει άπορροφά τό ήμισυ περίπου του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού τής χώρας. Παρά ταύτα, έπήλθον ένδοδιαρθρωτικαι μεταβολαι εις τήν κατανομήν του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού τόσοσν του άρρενος όσον και του θήλεος, τά ποσοστά των όποίων εις τήν κατανομήν έμειώθησαν εις τόν γεωργικόν τομέα τό 1961 ύποβιβασθέντα εις 48,2 % και 64,9 % άντιστοιχώς, έναντι 49,7 % και 65 % του 1951 και ηύξήθησαν εκείνα των «μη γεωργικών κλάδων» άνελθόντα εις 51,8 % και 36,1 % τό 1961 έναντι 50,3 % και 35 % του 1951.

ΑΙ άνωτέρω μεταβολαι έκφράζουν ότι έπραγματοποιήθη μετακίνησις του οικονομικώς ένεργου πληθυσμού έκ του γεωργικου τομέως εις τούς «μη γεωργικούς κλάδους», γεγονός όπερ χαρακτηρίζει τήν πρωταρχικήν έκδήλωσιν του σταδίου τής έκβιομηχανίσεως. Η αύτη έκδήλωσις ένετοπίσθη, έκ των άπογραφικών δεδομένων, εις τήν Αυστραλίαν, μεταξύ 1931 και 1951, τόν Καναδαν μεταξύ 1936 και 1951 και τήν Πολωνίαν μεταξύ 1921 και 1931. Γενικώς, ή πρώτη έκδήλωσις τής έκβιομηχανίσεως πρα-

Πίναξ ΙΙΙ

*Οικονομικῶς ἐνεργὸς πληθυσμὸς, κατὰ τομεῖς οικονομικῆς δραστηριότητος· ἐν συνόλῳ καὶ φύλῳ, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1951.
(Οἱ ἀριθμοὶ δίδονται εἰς χιλιάδας στρογγυλοποιημένοι)*

Τομεῖς Οικονομίας	1961	1951	1961	1951	1961	1951
	Ἀμφότερα τὰ φύλα	Ἀμφότερα τὰ φύλα	Ἀρρενες	Ἐθλεις	Ἀρρενες	Ἐθλεις
Σύνολον «ἐνεργῶν»	3.663	3.105	2.458	1.205	2.259	846
Γεωργία κλπ.	1.955	1.673	1.185	770	1.123	550
Μὴ γεωργικοὶ κλάδοι	1.708	1.432	1.273	435	1.136	296
Ὀρυχεῖα - μεταλλεῖα κλπ.	21,0	14,0	20,0	1,0	13,0	1,0
Βιομηχανία - Βιοτεχνία	481,0	438,0	327,0	154,0	317,0	121,0
Οἰκοδόμησις - Δ. ἔργα	167,0	74,0	165,0	2,0	73,0	1,0
Ἡλεκτρ. - Φωταερίον κλπ.	21,0	11,0	20,0	1,0	10,0	1,0
Ἐμπόριον - Τράπεζαι κλπ.	264,0	217,0	224,0	39,0	196,0	21,0
Μεταφοραὶ - Ἐπικοινωνίαι	159,0	135,0	154,0	6,0	131,0	4,0
Λοιπαὶ ὑπηρεσίαι	443,0	377,0	291,0	152,0	262,0	115,0
Κλάδος μὴ καθορισθεὶς	152,0	166,0	72,0	80,0	134,0	32,0

Πίναξ ΙV

*Κατανομὴ εἰς ποσοστὰ τοῖς ἑκατὸν κατὰ κλάδους οικονομικῆς
δραστηριότητος, τοῦ οικονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ*

Τομεῖς οικονομίας	1961	1951	1961	1951	1961	1951
	Ἀμφότερα τὰ φύλα	Ἀμφότερα τὰ φύλα	Ἀρρενες	Ἐθλεις	Ἀρρενες	Ἐθλεις
Γεωργία κλπ.	53,4	54,0	48,2	63,9	49,7	63,0
Μὴ γεωργικοὶ κλάδοι	46,6	46,0	51,8	36,1	50,3	35,0
Ὀρυχεῖα - μεταλλεῖα κλπ.	0,6	0,5	0,8	0,1	0,6	0,1
Βιομηχανία - Βιοτεχνία	13,0	14,0	13,3	12,8	14,0	14,3
Οἰκοδομήσις - Δ. ἔργα	4,6	2,4	6,7	0,2	3,2	0,1
Ἡλεκτρ. - Φωταερίον κλπ.	0,7	0,4	0,8	0,1	0,5	0,1
Ἐμπόριον - Τράπεζαι κλπ.	7,2	7,0	9,1	3,2	8,7	2,5
Μεταφοραὶ - Ἐπικοινωνίαι	4,3	4,3	6,3	0,5	5,8	0,5
Λοιπαὶ ὑπηρεσίαι	12,0	12,1	11,8	12,6	11,6	13,6
Κλάδος μὴ καθορισθεὶς	4,2	5,3	3,0	6,6	5,9	3,8

γματοποιεῖται διὰ τῆς μετακινήσεως τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἐκ τοῦ τομέως τῆς γεωργίας καὶ μεταγενεστέρως ἐκδηλοῦνται ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ κλάδου τῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐιδικώτερον, ἡ αὔξησις τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὸν κλάδον τῆς μεταποιήσεως σχετίζεται μὲ τὴν ἀνοδὸν τοῦ ὄγκου τοῦ μεταποιητικοῦ προϊόντος. Ἡ συσχέτισις ὁμῶς αὕτη, δὲν εἶναι ἀπόλυτος, διότι ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐτέρων παραγόντων καὶ συγκριμένως τοῦ τύπου τῶν ἰδρυθέντων καὶ λειτουργούντων μεταποιητικῶν μονάδων καὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν πραγματοποιηθεισῶν ἐπενδύσεων εἰς μηχανικὸν ἐξοπλισμὸν ἐξοικονομήσεως ἐργατικῶν χειρῶν (Labour-saving equipment). Οὕτως, εἰς ὀρισμέναις φάσεσι τοῦ σταδίου τῆς ἐκβιομηχανίσεως, ἡ συμμετοχὴ εἰς ποσοστὸν ἐπὶ τῆς κατα-

νομής του ένεργου πληθυσμού της μεταποιήσεως, είναι δυνατόν να παραμείνη σταθερά και να διενεργούνται μεταβολαί εις την κατανομήν, διά της μειώσεως του ποσοστού του γεωργικού τομέως εν γένει και αύξησεως του ποσοστού συμμετοχής των κλάδων έμπορίου, μεταφορών και ύπηρεσιών.

Ο κλάδος της μεταποιήσεως

Ο κλάδος της μεταποιήσεως, συνολικώς ύπολογιζόμενος, ηύξηθη εις 20% το 1961 έναντι 17% του 1951. Η αύξησις αύτη προήλθε κύριως έκ της ηύξημένης δραστηριότητος του κλάδου «οικοδόμησις και Δημόσια Έργα» και είναι σύμφωνος προς τόν πραγματοποιηθέντα όγκον, υπό του έν λόγω κλάδου, κατά τά τελευταία έτη. Αύξησις, ώσαύτως, επήλθεν εις τόν κλάδον του Ηλεκτρισμού, ητις ανταποκρίνεται πλήρως προς τό διενεργούμενον εις εύρειαν έκτασιν έργον έξηλεκτρισμού της Χώρας.

Ο κλάδος της «βιομηχανίας - βιοτεχνίας» δεικνύει μειώσιν εις τό ποσοστόν της Κατανομής τό έτος 1961 13% έναντι 14% του 1951. Τό γεγονός τόυτο θεωρείται κατ' άρχήν, άσύμφωνον προς την πραγματικότητα και δη συγκριτικώς προς την αύξησιν του όγκου της βιομηχανικής παραγωγής, ητις έπραγματοποιήθη μεταξύ των δύο άπογραφικών έτών. Η έρμηνεία του, έν τούτοις, είναι άρκετά άπλή και όφείλεται εις τούς έξής βασικούς λόγους : α) Κατά τά πρό του 1951 έτη αι έπιχειρήσεις, βάσει του Νόμου 751, είχαν ύποχρεωθή εις πρόσληψιν σημαντικού αριθμού ατόμων προς προστασίαν των άπολυομένων έκ των τάξεων του στρατού. Ο αριθμός ούτος δέν ανταπεκρίνετο προς τας πραγματικάς ανάγκας των έπιχειρήσεων, αίτινες είχαν, κατά τόν τρόπον αύτόν, πλεονάζον προσωπικόν, έναντι του πραγματικώς αναγκαίουόντος. Τό προσωπικόν τόυτο, ύποκατέστησε, τρόπον τινά, τας μελλοντικάς προσλήψεις, εις οίαν έκτασιν θά διενεργούντο κατά την διαρρυσάσαν δεκαετίαν και ούτως έμφανίζεται μειωμένον τό ποσοστόν του έτους 1961 έναντι εκείνου του 1951. β) Κατά τά τελευταία έτη, διενηργήθη εις εύρειαν κλίμακα έκσυγχρονισμός των μέσων παραγωγής των βιομηχανικών και βιοτεχνικών έπιχειρήσεων, γεγονός όπερ έπέδρασεν εις την μη ανάλογον, έν σχέσει προς τας προγενεστέρως κρατούσας συνθήκας παραγωγής, άπορρόφησην προσωπικού και γ) εις την μη ανάλογον άπορρόφησην ατόμων έκ του εργατικού δυναμικού, έπέδρασε και ή διαπιστουμένη, έξ έτέρων πηγών, αύξησις της παραγωγικότητος, ητις όφείλεται κατά μείζονα λόγον, εις την χρησιμοποίησιν έκσυγχρονισμένων μηχανημάτων.

Ο κλάδος «Έμπόριον - Τράπεζαι κλπ.» έμφανίζει μικράν αύξησην, ητις είναι άποτέλεσμα της διευρύνσεως των συναλλαγών κατά την τελευταίαν Ιδίαν πενταετίαν. Ο κλάδος των «Μεταφορών - Έπικοινωνιών» έμφανίζει σταθερότητα από πλευράς ποσοστιαίας κατανομής, παρά την εις άπολύτους αριθμούς αύξησην, όφειλομένην, κυρίως, εις την επέκτασιν του έπικοινωνιακού δικτύου. Ειδικώτερον, ό τομεύς των Μεταφορών, παρά την σοβαράν του άνοδον, εις τόν όγκον των μεταφερομένων, μικράν έσημείωσεν αύξησην, από πλευράς άπασχολήσεως και τόυτο διότι εκάλυψε τόν όγκον των μεταφορών, διά αύξήσεως της χωρητικότητος των μεταφορικών μέσων. Διαπιστούται δηλονότι, όρθολογική όργάνωσις των μεταφορών και παραλλήλως άνοδος της παραγωγικότητος του κλάδου.

Ο τομεύς «Λοιπαί ύπηρεσίαι», παρουσιάζει τό αύτό ποσοστόν κατανομής, εις άμφότερα τά άπογραφικά έτη, παρά την σημαντικήν εις άπολύτους αριθμούς αύξησην των άπασχολουμένων, όπερ δύναται να χαρακτηρισθί, ώς ένθαρρυντικόν σημεϊον, από πλευράς μειώσεως των μη παραγωγικών άσχολιών.

Τέλος, ό «μη καθορισθείς κλάδος» παρουσιάζει μειώσιν τόσον εις ποσοστά τοίς εκατόν όσον και εις άπολύτους αριθμούς. Τούτο δεικνύει ότι ή έργασία των έρευνητών της άπογραφής του έτους 1961, ύπήρξεν ποιοτικώς άνωτέρα, της αντίστοιχου τοιαύτης των έρευνητών της άπογραφής του 1951.

“Όλως, ιδιαίτερον ένδιαφέρον, από πλευρᾶς βαθμοῦ οίκονομικῆς ἀναπτύξεως ἐμφανίζει ἡ κατανομή τοῦ οίκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ μεταξύ τοῦ τομέως τῆς γεωργίας καί ἐκείνου τῆς μεταποιήσεως καί ἡ ἐν συνεχείᾳ, σύγκρισις τῶν ποσοστῶν τῶν δύο τομέων πρὸς διαφόρους Χώρας καί συγκεκριμένως πρὸς τὰς Χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ἔτος 1961 εἰς μὲν τὸν γεωργικὸν τομέα 53%, εἰς δὲ τὴν μεταποίησιν ἐν γένει 20%. Τὰ ἀντίστοιχα ποσοστὰ ἦσαν: Βέλγιον 12,5% 50%, Γαλλία 27,2% 35,7%, Ἰταλία 30,6% 36%, Λουξεμβούργον 26,1% 39,8%, Ὀλλανδία 20,7% 35,7%, Δυτικὴ Γερμανία 15,7% 48,2%. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐμφαίνεται ὅτι ἡ Ἑλλάς δέον νὰ καταβάλλῃ συντόνους προσπάθειας διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν κλάδων τῆς μεταποιήσεως, οὕτως ὥστε νὰ προκύψῃ ἀναδιάρθρωσις εἰς τὰ ποσοστὰ τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ οίκονομικοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, μὲ ἀπώτεραν βλέψιν τὴν ταχύτεραν αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος καί ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει τὴν μετάβασιν ἐκ τοῦ σταδίου τῆς ὑποαναπτύξεως, εἰς τὸ τοιοῦτον τῆς ἀνεπτυγμένης οίκονομίας.

Κατανομή ἀναλόγως θέσεως εἰς τὸ ἐπάγγελμα

Τὰ δεδομένα τοῦ οίκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, ὡς προέκυψαν ἐκ τῆς ἀπογραφῆς πληθυσμοῦ 1961 (Μαρτίου 19) βάσει τῶν ὀρισμῶν (ἰδὲ σχετικῶς ἀποτελέσματα πληθυσμοῦ - κατοικιῶν 19ης Μαρτίου 1961, Δειγματοληπτικὴ ἐπεξεργασία, τεύχος ΙΙΙ, ἀπασχόλησις, σελίς 10, «θέσις εἰς τὸ ἐπάγγελμα» παράγραφος 2 37 ἔκδοσις ΕΣΥΕ, Ἀθῆναι 1962), ὁμαδοποιήθησαν κατὰ κατηγορίας, ἀναλόγως τῆς θέσεως εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Βάσει τῆς ὁμαδοποιήσεως ταύτης κατηρίσθη ὁ παρατιθέμενος πίναξ V.

Πίναξ V

Ποσοστιαία κατανομή τοῦ οίκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, ἀναλόγως τῆς θέσεως εἰς τὸ ἐπάγγελμα, συνολικῶς καὶ κατὰ φύλον κατὰ τὸ ἀπογραφικὸν ἔτος 1961 (Μαρτίου 19)

Θέσις εἰς τὸ ἐπάγγελμα	Ἀμφότερα τὰ φύλα	Ἄρρενες	Θήλεις
Ἐργοδοτοί	2,7	2,4	0,3
Ἐργαζόμενοι δι' ἴδιον λογαριασμὸν	32,3	28,3	4,0
Συμβοηθοῦντα καὶ μὴ ἀμειβόμενα μέλη	28,1	10,0	18,1
Μισθωτοί	33,7	24,7	8,3
Μὴ δηλωθείσης θέσεως εἰς τὸ ἐπάγγελμα	3,9	1,7	2,2
Σ ὄ ν ο λ ο ν	100,0	67,1	32,9

Ἐκ τοῦ πίνακος (V) προκύπτουν ἔναι χαρακτηριστικαὶ διαπιστώσεις, ὡς πρὸς τὴν οίκονομικὴν θέσιν τῆς Χώρας: Οὕτως, ἡ σχέση εἰς τὴν ὅποια ἐκφράζει διὰ τοῦ λόγου τῶν μισθωτῶν πρὸς τοὺς ἐργοδοτοὺς, παρέχει τὸ κατὰ μέσον ὄρον μέγεθος τοῦ καταστήματος ἐν γένει ἐν τῇ οίκονομίᾳ ἀπὸ πλευρᾶς ὕψους ἀπασχολήσεως. Μεταξὺ τοῦ λόγου τῆς σχέσεως ταύτης καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκβιομηχανίσεως ὑφίσταται «θετικὴ συσχέτισις», ἤτοι ὁ λόγος οὗτος τείνει πρὸς αὔξησιν ὡς ὁ βαθμὸς τῆς ἐκβιομηχανίσεως ἀνέρχεται εἰς ἀνωτέρας βαθμίδας. Ἀντιθέτως, ἡ σχέση τοῦ λόγου μεταξὺ συμβοηθοῦντων μελῶν καὶ δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐργαζομένων, εὐρίσκεται ὑπὸ «ἀρνητικὴν συσχέτισιν» πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἐκβιομηχανίσεως, καθότι ὡς ἡ ἐκβιομηχανίσις σημειοῖ ἄνοδον, ὁ λόγος οὗτος τείνει πρὸς μειώσιν.

Σχέσις μισθωτῶν πρὸς ἐργοδότας

Ἡ σχέσις τοῦ λόγου τῶν μισθωτῶν πρὸς τοὺς ἐργοδότας ἀνήρχετο τὸ 1961 εἰς 12,2 καὶ ἐκείνης τῶν συμβοηθούτων μελῶν πρὸς τοὺς δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐργαζομένους εἰς 0,87. Ἐνδιαφέρον θὰ εἶχεν ἡ σύγκρισις τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀντιστοίχους τοῦ 1951. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀνέφικτον, λόγῳ διαφορᾶς περὶ τοὺς ὀρισμούς, ἥτις καὶ ἐπέδρασεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν μεγεθῶν ἐκείνων, διὰ τὰ ὁποῖα γοῦ πληθυσμοῦ καὶ μάλιστα διὰ τὴν περίπτωσιν τῶν μεγεθῶν ἐκείνων, διὰ τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται εἰδικὰ χαρακτηριστικά. Πρὸς τούτοις ἐπιχειρεῖται σύγκρισις τῶν ἀνωτέρω σχέσεων πρὸς ἑτέρας χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἓν κοινὸν ἰδιάζον χαρακτηριστικόν, τὸ αὐτὸ ποσοστὸν ἀπασχολήσεως εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα (τὸ μέγεθος τοῦτο θεωρεῖται, ἱκανοποιητικὸν μέτρον, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καθ' ἣν μία χώρα δὲν ἔχει ἀκόμη ἐκβιομηχανισθῆ). Εἰς τὴν Κόστα - Ρίκα ἡ σχέσις τοῦ πρώτου λόγου ἦτο 5 καὶ ἐκείνη τοῦ δευτέρου 0,87, εἰς τὴν Βραζιλίαν 14 καὶ 0,60, εἰς τὴν Κολομβίαν 5 καὶ 0,35 καὶ εἰς τὴν Παραγουάην 7 καὶ 0,31. Τέλος, εἰς τὸν Καναδᾶν, ὅστις ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀνεπτυγμένων βιομηχανικῶς χωρῶν, ἀνωτέρου βαθμοῦ, ἡ σχέσις τοῦ λόγου ἦτο 18 καὶ 0,21. Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν σχέσεων τῶν λόγων, μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν χωρῶν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς προκύπτει δι' ἡ Χώρα ἔχει εἰσέλθει, ὡς καὶ αὐταί, εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανίσεως, γεγονός δὲ περὶ διεπιστώθη καὶ προηγουμένως ἐκ τῆς ἐπισημανθείσης μετακινήσεως τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἐκ τοῦ τομέως τῆς γεωργίας πρὸς τοὺς «μὴ γεωργικοὺς κλάδους».

Εἰδικώτερον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ πίνακος, προκύπτει ὅτι :

Οἱ «ἐργοδόται» ἀποτελοῦν τὸ 2,7% τοῦ συνόλου τοῦ οικονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας. Ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τούτου οἱ ἄρρενες ἀποτελοῦν τὸ 2,4% καὶ αἱ θήλειαι τὸ 0,3%.

Οἱ «ἐργαζόμενοι δι' ἴδιον λογαριασμὸν», ἀποτελοῦν τὸ 32,3%. Ἐκ τούτου, οἱ ἄρρενες εἶναι 28,3% καὶ αἱ θήλειαι τὸ 4%. Ὁ ἀριθμὸς τῶν δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐργαζομένων, παρουσιάζεται ὑψηλὸς καὶ ἀποτελεῖ τὸ τρίτον περίπου τοῦ συνόλου τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας. Ὁ ὑψηλὸς ἀριθμὸς, δεικνύει τὸν εὐρὺ κατακερματισμὸν, ὅστις ἐμφανίζεται εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν διανομὴν.

Τὰ «συμβοηθούντα καὶ μὴ ἀμειβόμενα μέλη» ἀποτελοῦν τὸ 28,1%. Ἐκ τούτου, 10% εἶναι ἄρρενες καὶ 18,1% θήλειαι.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ποσοστῶν ἐμφαίνεται ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν συμβοηθούτων μελῶν εἶναι θήλειαι. Οὗτος ὑπερτερεῖ τὸν ἀντίστοιχον ἀριθμὸν ἄρρένων κατὰ 81%. Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν συμβοηθούτων μελῶν, ὅστις ἀνήκει εἰς τὰς ομάδας τῶν ἡλικιῶν 10 - 24 ἐτῶν, ἀποτελεῖ τὸ 40% τοῦ συνόλου τῶν συμβοηθούτων μελῶν. Τοῦτο, σὺν τῇ διεπιστώσει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν θηλέων εἶναι ἀνώτερος κατὰ 31% (τὸ μέγιστον μέρος τῶν ὁποίων ἀνήκει εἰς τὸ ἀγροτικὸν βιομηκόν), ὁδηγεῖ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ συμβοηθούντα μέλη ἀποτελοῦνται κυρίως ἐξ ἀτόμων μὴ ἐχόντων ἀποκτήσει ὀρισμένην ἐπαγγελματικὴν εἰδικότητα καὶ ὅτι ὑποβοηθοῦν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἐπίτευξιν ἀνωτέρου οἰκογενειακοῦ εἰσοδήματος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συμβοηθούτων μελῶν, τείνει πρὸς μείωσιν μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκβιομηχανίσεως.

Οἱ «μισθωτοὶ» ἀποτελοῦν τὸ 33% τοῦ συνόλου τοῦ οικονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, ἥτις τὸ τρίτον περίπου αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τούτου τὸ 24,7% εἶναι ἄρρενες καὶ τὸ 8,3% θήλειαι. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μισθωτῶν ἀνέρχεται μετὰ τὴν ἄνοδον τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκβιομηχανίσεως. Οὕτως, εἰς τὰς βιομηχανικῶς προηγμένας χώρας, ὁ ἀριθμὸς τῶν μισθωτῶν εὐρίσκεται εἰς ἵλιαν ὑψηλὰ ἐπίπεδα ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπολοίπων κατηγοριῶν. Εἰς τὰς Η.Π.Α. τὸ ποσοστὸν τῶν μισθωτῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὰς λοιπὰς κατηγορίας, ἀνέρχεται εἰς 84%, εἰς τὸν Καναδᾶν 82%, εἰς τὴν Γαλ-

λίαν 66%, εις τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν 77%, εις τὸ Ἑνωμένον Βασίλειον 90%, εις τὴν Ἰταλίαν 62%, εις τὴν Σουηδίαν 77% καὶ τὴν Ἰαπωνίαν 45%. Ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν μισθωτῶν εις τὴν Ἰαπωνίαν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὑπάρξεως μεγάλου ἀριθμοῦ δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐργαζομένων.

Ἡ ἀνεργία

Ἄνεργοι, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ἀπογραφῆς τοῦ ἔτους 1961 (Μαρτίου 19), ἐχαρακτηρίσθησαν οἱ ἐργασθέντες ὀλιγωτέρας τῶν δέκα ὥρων τὴν προηγουμένην τῆς ἀπογραφῆς ἑβδομάδα, ὡς καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δὲν ἐργάσθησαν καθόλου καὶ ἐδήλωσαν ὅτι ἐξήτουν ἐργασίαν καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἀναλάβουν ταύτην ἐὰν τοὺς προσεφέρετο τὴν ἐπομένην ἡμέραν. Ὁ ἀριθμὸς παρουσιάζει κατὰ τὸ πρῶτον σκέλος αὐτοῦ εὐρύτητα, καθότι περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῆς κατηγορίας τῶν ἀνέργων καὶ τὴν κατηγορίαν τῶν «βαρέως ὑποαπασχολημένων». Τοῦτο ἀπεφασίσθη, ὡς ἀναγράφεται, εις τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τῆς ΕΣΥΕ, διότι «ἡ ἀπογραφή δὲν ἀπέβλεπε εις τὴν πλήρη διερεῦνσιν τῆς «ὑποαπασχολήσεως» καὶ προσέτι ἐκ πραγματικῶν κριτηρίων, καθότι «λόγῳ εἰδικῶν συνθηκῶν μερικοὶ ἀνεργοὶ, εὐρίσκουν ἐνίοτε ἐργασίαν ὀλίγων ὥρων ἢ καὶ μίᾳ ἡμέρᾳ ἀκόμη χωρὶς τοῦτο νὰ μεταβάλλῃ οὐσιωδῶς τὴν κατάστασιν τῶν ὡς ἀνέργων».

Βάσει τῶν δεδομένων τῆς ἀπογραφῆς, καθηρτίσθη ὁ ἐν συνεχείᾳ παρατιθέμενος πίναξ (VI), ὅστις παρέχει τὸ σύνολον τῶν οἰκονομικῶς ἐνεργῶν καὶ ἀνέργων εις χιλιάδας, κατὰ κλάδους οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

Πίναξ VI

Σύνολον ἐνεργῶν καὶ ἀνέργων κατὰ κλάδους οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ ποσοστὸν ἀνεργίας βάσει τῶν δεδομένων τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1961 (εἰς χιλιάδας)

Κλάδοι οἰκονομικῆς δραστηριότητος	Οἰκονομικῶς ἐνεργοὶ	Ἄνεργοι	Ποσοστὸν τοῖς % ἀνεργίας
Σύνολον κλάδων	3.663,0	238,7	6,5
Γεωργία, κτηνοτροφία, κλπ.	1.995,0	36,0	1,8
Ὀρυχεῖα (μεταλλεῖα - λατομεῖα) καὶ ἀλυκαὶ	21,3	0,4	2,0
Βιομηχανία - Βιοτεχνία	481,0	37,1	7,7
Οἰκοδόμησις - Δημόσια ἔργα	166,8	19,0	11,4
Ἡλεκτρισμὸς - Φωταερίον, κλπ.	21,1	0,1	0,5
Ἐμπόριον - Τράπεζαι, κλπ.	263,6	3,7	1,7
Μεταφοραὶ - Ἐπικοινωνίαι	159,3	9,0	5,6
Λοιπαὶ ὑπηρεσίαι	443,0	7,9	1,9
Κλάδος μὴ καθορισθεὶς	64,4	38,0	59,0
«Νέοι» ζητοῦντες ἐργασίαν διὰ πρώτην φοράν	87,5	87,5	100,0

Ἐκ τοῦ πίνακος (VI) διαπιστοῦται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων ἀνήρχετο εις 238.700 ἄτομα τὴν 19ην Μαρτίου 1961. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου 87.500 ἄτομα ἀποτελοῦν «Νέους» διὰ πρώτην φοράν ζητοῦντας ἐργασίαν. Κατὰ συνέπειαν, ὁ ἀριθμὸς τῶν «καθαρῶς ἀνέργων», ἥτοι ἐκείνων οἱ ὅποιοι εἶχον ἀπασχόλησιν καὶ ἀπώλεσαν ταύτην ἀνήρχοντο εις 151.200. Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν «καθαρῶς ἀνέργων», 38.000 ἄτομα, ἥτοι ποσοστὸν 25% τοῦ συνόλου, δὲν ἠδυνήθη νὰ προσδιορίσῃ, ἐπακριβῶς, ἢ δὲν ἀπήνησεν ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας,

εις ἦν ἀπασχολεῖτο τὴν προηγηθεῖσαν τῆς ἀπογραφῆς ἐβδομάδα. Δεδομένου δέ, ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τούτων, ἠρνήθη νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ σχετικὸν ἐρώτημα, δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀτόμων διατελούντων ὑπὸ καθεστῶς πραγματικῆς ἀνεργίας, ἀλλὰ περὶ ἀτόμων ἀπασχολουμένων εἰς παρασιτικὰς ἀσχολίας, ἀπὸ τὰς ἀνθούσας εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τ.δ. Πρωτευούσης. Τὰ άτομα ταῦτα δὲν θεωροῦν τὸν ἑαυτὸν των συνδεδεμένον μὲ ἐπαγγελματικὴν ἀπασχόλησιν καὶ δεδομένον ὅτι οὐδέποτε ἀπέκτησαν τοιαύτην, θεωροῦν ἑαυτοὺς ἀνέργους καὶ προσέτι, λόγῳ μὴ ἐπαγγελματικῆς συνδέσεως, δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀπαντήσουν περὶ τῆς προγενεστέρως τῶν ἀπασχολήσεως.

Ἐκ τῆς περαιτέρω ἀναλύσεως τοῦ πίνακος, ἐμφαίνεται ὅτι ἡ ἀνεργία ἐμφανίζει τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν. εἰς τοὺς κλάδους ἐποχικοῦ χαρακτήρος. Οὕτω τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν ἀνεργίας 11,4% ἔχει ὁ κλάδος «Οἰκοδόμησις - Δημόσια ἔργα». Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ὁ κλάδος «βιομηχανία - βιοτεχνία» μὲ ποσοστὸν 7,7%. Τὸ ὑψηλόν, κατ' ἀρχὴν, ποσοστὸν ἀνεργίας τοῦ ἐν λόγω κλάδου, εἶναι φαινόμενον καὶ τοῦτο διότι οὗτος ὑφίσταται τὰς ἐπιδράσεις δύο ὑποκλάδων, οἵτινες ἐμφανίζουν ἔντονον ἐποχικότητα ἀπασχολήσεως. Οὗτοι εἶναι: Ὁ κλάδος «τῆς κατασκευῆς εἰδῶν ἐνδύσεως - ὑποδησεως», ὅστις ἀριθμεῖ 117.000 άτομα, ἔναντι 481.000 ἀτόμων τοῦ συνόλου τῶν ἀπασχολουμένων τοῦ κλάδου, καὶ ὁ τῆς «κατεργασίας καπνοῦ». Ἀμφότεροι, οἱ ἀνωτέρω ὑποκλάδοι, συμμετέχουν εἰς τὸ ποσοστὸν ἀνεργίας τοῦ κλάδου κατὰ 4,8%. Κατὰ συνέπειαν, ἀφαιρουμένης τῆς ἐπιδράσεως τῶν δύο ὑποκλάδων, τὸ ποσοστὸν ἀνεργίας τοῦ κλάδου ἀνέρχεται εἰς 2,9%. Τὴν τρίτην θέσιν κατέχει ὁ κλάδος «Μεταφορὰ - Ἐπικοινωνία» μὲ ποσοστὸν 5,6%. Τὸ σύνολον περίπου τοῦ ποσοστοῦ τῆς ἀνεργίας (8.800 ἀνεργοὶ ἔναντι 9.000 τοῦ συνόλου τοῦ κλάδου) ἀφορᾷ τὸν κλάδον τῶν Μεταφορῶν καὶ μεταξὺ αὐτῶν, ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς, ἀνήκει εἰς τοὺς ναυτικούς. Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἀπασχόλησις, εἰς τὴν ὑπερπόντιον ναυτιλίαν, διέπεται καὶ ὑπὸ ὠριμένης περιόδου ἀναπαύσεως τῶν πληρωμάτων.

Τὴν τετάρτην θέσιν κατέχει ὁ κλάδος «ὀρυχεῖα - μεταλλεῖα - λατομεῖα - ἀλυκαί» μὲ ποσοστὸν 2%. Τὸ ἡμισυ τοῦ ἀνωτέρω ποσοστοῦ ἀφορᾷ τὸν ὑποκλάδον «λατομεῖα οἰκοδομικῶν λίθων, ἀργίλου καὶ ἄμμου», ὁ ὁποῖος παρουσιάζει ἔντονον ἐποχικότητα ἀκολουθῶν, ἐν προκειμένῳ, τὰς διακυμάνσεις τῆς ἀπασχολήσεως, τοῦ κλάδου «Οἰκοδόμησις - Δημόσια ἔργα».

Ἡ ἀνεργία εἰς τὴν γεωργίαν

Ὁ τομεὺς «Γεωργία κλπ.» παρουσιάζει ποσοστὸν ἀνεργίας 1,8%. Ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τούτου, τὰ δύο τρίτα ὀφείλονται εἰς τὰς ἐπιδράσεις τῶν κλάδων τοῦ τομέως «ἐτήσια καλλιέργεια καὶ καλλιέργεια τῆς γῆς ἄνευ ἄλλου προσδιορισμοῦ». Οὕτως, ἐπὶ 36.000 ἀνέργων τοῦ τομέως, αἱ 24.000 ἀνήκουν εἰς τὰς προαναφερθείσας κατηγορίας. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, προκύπτει ὅτι ἡ ἀνεργία εἰς τὸν τομέα τῆς γεωργίας εἶναι ἐποχικῆς μορφῆς μὲ ἐντόνους αἰχμὰς ἀνάδου καὶ καθόδου. Γενικώτερον, κρινόμενον τὸ ποσοστὸν εἶναι χαμηλόν, ἐξ οὗ δύναται νὰ διατυπωθῇ ὅτι ἡ ἀνεργία εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα δὲν ἔχει «ἐμφανῆ μορφήν», ἀλλὰ πιθανὸν νὰ ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ὑποαπασχολήσεως. Τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖ εἰδικὴν διερεύνησιν.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ συνόλου τῶν ἀνέργων, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἀνέρχεται εἰς 6,5%. Ἐὰν ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τούτου ἀφαιρεθῶν αἱ ἐπιδράσεις τῶν ἐποχικοῦ χαρακτήρος κλάδων τὸ ποσοστὸν τοῦτο μειοῦται εἰς 5,3%.

Ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει, ἐν προκειμένῳ, ἡ διερεύνησις τῆς ἀνεργίας καθ' ὁμάδας ἡλικιωῶν καὶ φύλου. Πρὸς τούτοις, κατηρτίσθη ὁ παρατιθέμενος πίναξ (VII).

Ἐκ τοῦ πίνακος (VII), προκύπτουν λίαν ἀξιόλογα πορίσματα: α) τὸ ποσοστὸν ἀνεργίας εἶναι ὑψηλόν εἰς τὰς ὁμάδας τῶν νέων ἡλικιωῶν 10—19 ἐτῶν, τόσον διὰ τοὺς

Πίναξ VII

**Ένεργοι και άνεργοι κατά φύλον και ομάδας ηλικιών.
Ποσοστὸν άνεργίας κατά ομάδας ηλικιών*

*Ομάδες ηλικιών	*Άρρενες		Ποσοστὸν τοῖς %ο	Θήλεις		Ποσοστὸν τοῖς %ο
	*Ένεργοι	*Άνεργοι		*Ένεργοι	*Άνεργοι	
10 — 14	77,1	12,7	16,5	60,1	12,0	20,0
15 — 19	209,6	19,9	9,5	144,4	20,7	14,3
20 — 24	203,7	17,3	8,5	196,1	24,1	12,3
25 — 29	328,3	18,3	5,6	164,6	17,0	10,3
30 — 34	333,7	14,1	4,2	146,2	12,5	8,5
35 — 39	236,9	9,2	3,9	101,5	7,8	7,7
40 — 44	202,5	7,5	3,7	88,9	6,3	7,0
45 — 54	447,4	14,0	3,1	170,3	10,9	6,4
55 — 64	288,7	10,0	3,5	97,0	2,3	2,4
65 — 74	96,3	1,4	1,5	28,4	0,3	1,0
75 καὶ ἄνω	34,1	0,3	0,9	7,2	0,1	1,4
Σύνολον	2.458,3	124,7		1 204,7	114,0	

ἄρρενας ὅσον καὶ διὰ τὰς θήλεις, β) τοῦτο μειοῦται, συνεχῶς, ἀπὸ ομάδα εἰς ομάδα ηλικιών, 20—64 ἐτῶν, καὶ γ) εἰς τὰς ομάδας τῶν ηλικιών 65 καὶ ἄνω ἐτῶν, τείνει νὰ καταστῇ ἄνευ σημασίας. Οὕτω, τὸ ποσοστὸν άνεργίας εἶναι 11,4%ο διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ εἰς τὴν ομάδα τῶν ηλικιών 10—19 ἐτῶν καὶ 16 διὰ τὰς θήλεις. Τὸ αὐτὸ ποσοστὸν, εἰς τὰς ομάδας τῶν ηλικιών 16—64 ἐτῶν, μειοῦται εἰς 4,4%ο διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ 9,4%ο διὰ τὰς θήλεις. Τέλος, εἰς τὰς ομάδας τῶν ηλικιών 65 καὶ ἄνω ἐτῶν, τὸ ποσοστὸν μειοῦται εἰς 1,3%ο διὰ τοὺς ἄρρενας καὶ 0,1%ο διὰ τὰς θήλεις.

Τὸ ποσοστὸν άνεργίας, δι* ἄμφότερα τὰ φύλα εἶναι 13,2%ο διὰ τὰς ομάδας ηλικιών 10—19 ἐτῶν, 6%ο διὰ τὰς ομάδας 20—64 ἐτῶν καὶ 1,2%ο, διὰ τὰς ομάδας ηλικιών 65 καὶ ἄνω ἐτῶν. Τὰ ἀντίστοιχα ποσοστά διὰ τὸς Η.Π.Α. εἶναι 14,6%ο διὰ τὴν ομάδα ηλικιών 10—19 ἐτῶν, 4,5%ο διὰ τὰς ομάδας ηλικιών 20—64 ἐτῶν καὶ 3,8%ο διὰ τὰς ομάδας ηλικιών 65 καὶ ἄνω ἐτῶν. Τὰ αὐτὰ ποσοστά, διὰ τὰς ἀντιστοίχους ομάδας ηλικιών εἶναι εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

*Η ἐρμηνεία τοῦ ἀνωτέρω φαινομένου εἶναι συνυφασμένη μὲ τεχνικοοικονομικὰ καὶ κοινωνικὰ αἰτία. Οἱ ἔνεργοι τῆς ομάδος ηλικιών 10—19 ἐτῶν δὲν ἔχουν ἀποκτήσει α) πλήρη τεχνικὴν εἰδίκευσιν καὶ β) συνδέονται μὲ χαλαρωτέρους δεσμοὺς μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς ἃς ἀπασχολοῦνται, ἔναντι τῶν ἔνεργων τῶν μεγαλύτερων ηλικιών. Κατὰ συνέπειαν, ὑφίστανται εἰς ἐντονώτερον βαθμὸν τὰς ἐπιδράσεις ἐκ τῆς κυκλικῆς χαλαρώσεως τῆς ἀπασχολήσεως. Τέλος, οἱ ἔνεργοι τῆς ομάδος ηλικιών τῶν 65 ἐτῶν καὶ ἄνω, εὐρίσκονται εἰς τὸ ὄριον τῆς φυσιολογικῆς ἐξόδου ἐκ τοῦ οικονομικῶς ἔνεργου πληθυσμοῦ καὶ εἶναι συνεπὲς ὅπως τὸ ποσοστὸν τῆς άνεργίας τῶν τείνη πρὸς τὸ μηδέν.

Μικρὸν τὸ ποσοστὸν τῶν προστατῶν

*Ἄξια ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι ἡ διαπίστωσις, ὅτι τὸ ποσοστὸν άνεργίας εἰς τὰς ομάδας τῶν ἄρρένων, τῶν ηλικιών 20—64 ἐτῶν, αἰτίνας ἀποτελοῦν καὶ τὸν κύριον κορμὸν τοῦ σώματος τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, εἶναι πάντοτε χαμηλότερον

έναντι τοῦ γενικοῦ ποσοστοῦ ἀνεργίας τοῦ συνόλου τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο, εἶναι ἐξαιρετικῆς κοινωνικῆς σπουδαιότητος, διότι αἱ ἡλικίαι αὗται ἀποτελοῦν, κατὰ τὸ μέγιστον μέρος αὐτῶν, καὶ τοὺς προστάτας τῶν οἰκογενειῶν. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνέρχεται εἰς 4,4% ἔναντι 6,5% τοῦ συνολικοῦ ποσοστοῦ ἀνεργίας τοῦ οἰκονομικῶς ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ αὐτὰ ποσοστὰ εἰς διαφόρους χώρας ἔχουν ὡς ἐπομένως : εἰς Η.Π.Α. 4,8% ἔναντι 6,7%, εἰς Ἡνωμένον Βασίλειον 1,3% ἔναντι 1,5%, εἰς Ἰταλίαν 2,9% ἔναντι 7,2%, εἰς Σουηδίαν 1% ἔναντι 1,2%, καὶ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν 0,8% ἔναντι 0,9%.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐν Ἑλλάδι χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀνοδικὴν τάσιν. Τοῦτο δεικνύεται τόσον ἐκ τῶν δεδομένων τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς, ὅσον καὶ τῶν ἰδίων δεδομένων τῶν προγενεστέρων ἀπογραφῶν. Ἡ πραγματοποιηθεῖσα ἀνάλυσις, ἀνέταμειν ὀργανικῶς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας, ἐξ ἧς προέκυψαν ἀξιόλογοι διαπιστώσεις. Ἐνδιαφέρον ἐμφανίζει ἡ περαιτέρω διερεύνησις διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς μελλοντικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἵνα βάσει τῶν ἐκτιμήσεων διενεργηθῶν προβλέψεις ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ ὄγκου τῶν ἀναγκαιούτων μελλοντικῶς εὐκαιριῶν ἀπασχολήσεως. Τοῦτο ὁμῶς θέλει ἀποτελέσει ἰδιαιτέρον πόνημα.